

Alles wat van mij is, is van jou

God is liefde 4

Preek over Lucas 15:31 (ds. Jos Douma)

Zijn vader zei tegen hem:

*"Mijn jongen, jij bent altijd bij me,
en alles wat van mij is, is van jou."*

De jongste zoon

Op de boekenlegger die een paar weken geleden is uitgedeeld ziet u een stukje van een pen- en penseeltekening van Rembrandt van Rijn uit 1642. Op dat stukje zien we dat de jongste zoon zijn hoofd tegen zijn vaders hart aandrukt en dat de vader zijn jongste zoon verwelkomt en omarmt.

Hij was de weg kwijt geweest. Al vanaf het moment dat hij tegen z'n vader zei: 'Geef me de erfenis maar vast.' Hij was gaan zwerven, had genoten van het leven, vrienden gemaakt, vrienden verloren, en op een gegeven moment was z'n geld op geweest en zit hij daar varkens te hoeden. Hoe diep kun je zinken. En dat bedoel ik niet veroordelend, van een afstandje. Want als we rondkijken in ons eigen leven kunnen we allemaal wel momenten en situaties aanwijzen waar we ons achteraf diep voor schamen. Er woont in ons allemaal een jongste zoon.

Maar dan komt het moment van inkeer. Zoals zo vaak in mensenleven: pas als we ons echt heel erg diep in de nesten hebben gewerkt, of pas als we door een heel diep dal heengaan, komen we toch bezinning, komen we tot inkeer. 'Waar ben ik eigenlijk mee bezig?'

En de grote ontdekking die je dan mag doen, is dat je bij God ook dan nog altijd even welkom bent! Dit is dus een verhaal dat we niet vaak genoeg kunnen horen. Er is altijd een weg terug, voor iedereen! Er is niets wat zo erg is dat we daardoor de liefde van God zouden kunnen verspelen.

Dat is een geweldige troost voor jezelf als je worstelt met zonden, steeds opnieuw. Dat is een geweldige troost als je diep bezorgd bent over je kinderen, over de keuzes die ze gemaakt hebben, over de weg die ze gaan en waarvan je weet dat die weg hen zeker niet dichterbij God zal brengen. Maar het geduld van de Vader duurt een leven lang! De onvoorwaardelijke liefde van de vader duurt een eeuwigheid.

Zo was de jongste zoon de weg kwijt. Maar hij heeft de weg weer

teruggevonden. Heel mooi en sober staat dat in vers 20: 'Hij vertrok meteen en ging op weg naar zijn vader'. En die vader, hij staat nota bene op de uitkijk en rent op zijn jongste zoon af om hem te omhelzen, zonder verwijt. Want de jongste zoon was de weg kwijt maar heeft de weg terug gevonden. Hij was dood, zegt de vader zelfs, maar hij is weer tot leven gekomen!

De broer van de jongste zoon

Maar in het verhaal is er nog iemand de weg kwijt. Veel minder zichtbaar maar niet minder ernstig. Want hij was keurig thuis gebleven, had trouw zijn werk gedaan. En och, die woede-uitval als hij merkt dat die raddraaier van een zoon van zijn vader een feest krijgt aangeboden, dat begrijpen we dan eigenlijk ook nog wel.

Het is op een fenomenale wijze uitgebeeld door Rembrandt op het schilderij dat hij jaren later maakte. De pen- en penseeltekening dateert uit 1642, het schilderij is 26 jaar later gemaakt (1668). Het is een stuk minder frivol allemaal, minder beweeglijk; bezadigder zou je kunnen zeggen, dieper, rijper ook denk ik door Rembrandts eigen levenservaring, en daardoor ook indrukwekkender. Er is heel veel over te zeggen, en Henri Nouwen heeft dat op een aangrijpend persoonlijke manier gedaan in het boek 'Eindelijk thuis'.

We kijken nu vooral naar die oudste zoon, die wat terzijde staat, keurig recht, afgepast, verstrakt ook, afstandelijk en als je nog langer kijkt. Zie je veel ingehouden agressie. Twee broers zijn het. Een wereld van verschil als je naar de buitenkant kijkt, maar toch ook ten diepste grote overeenkomsten. Het zijn en blijven broers. Ze komen uit hetzelfde gezin. Ze zijn kinderen van één vader. Er is meer wat ze verbindt dan wat ze scheidt. Ze zijn allebei helemaal mens, kwetsbaar, gekwetst.

Ook de oudste zoon is de weg kwijt. Want je kunt de weg ook kwijt zijn als je thuis blijft en keurig op het midden van het pad blijft lopen. Het probleem van de oudste is eigenlijk het spiegelbeeld van het probleem van de jongste. Dit is het probleem van de jongste zoon: hartstocht zonder gehoorzaamheid. Hij gaat zijn eigen gang en volgt zijn hart, zonder zich erg te bekommeren om de weg die God wijst. Dit is het probleem van de oudste zoon: gehoorzaamheid zonder hartstocht. Hij houdt zich aan de regels maar het is allemaal zo koud en zonder hartelijke verbondenheid.

De oudste zoon

Wie is die oudste zoon? De situatie waarin Jezus dit verhaal vertelt maakt dat duidelijk. Dat ontdekken we als we even helemaal teruggaan naar het begin van Lucas (Luc. 15:1-2). Daar zien we Jezus in het midden staan. Er

komen tollenaars en zondaars naar hem toe. Ze zoeken Hem op om naar Hem te luisteren. De jongste zoon in het verhaal staat model voor deze tollenaars en zondaars waaraan iedereen kan zien dat ze de weg kwijt zijn. Het zijn de asocialen, de criminelen, de achterbuurtbewoners, de helers en de dealers, de drugsverslaafden en de groepsverkrachters. De mensen uit de marge van de samenleving. Maar er zijn ook de Farizeeën en schriftgeleerden (strak in het pak, vouw in de broek, de stropdas netjes recht) die aan het morren zijn: 'Die man – ze bedoelen Jezus, de zoon van God – die man ontvangt zondaars en eet met hen!' Dat is afschuwelijk! De oudste zoon uit het verhaal staat model voor deze Farizeeën en schriftgeleerden die Jezus bekritisieren omdat ze vinden dat ze de weg zelf zo goed weten.

Maar Jezus maakt even helder als confronterend duidelijk dat juist de laatste groep op een dwaalspoor zit. Jezus ontdekt hen aan hun woede en hun kritiek door te vertellen over die oudste zoon die woedend is en zeer kritisch over zowel zijn jongste broer als over zijn vader.

Eerst die **woede**. Vers 28: 'Hij werd woedend.' De oudste zoon laat alle in de loop van de jaren opgekropte woede naar buiten komen als de jongste zoon een feest krijgt aangeboden. Alle zwartgalligheid, alle duisternis die zich in hem verzameld had, en die eigenlijk altijd verborgen was gebleven achter keurig en gehoorzaam gedrag, komt naar buiten. Want dit doet de deur dicht: 'Moet zo'n waardeloze vent, die precies gedaan heeft wat hij zelf wilde en een enorme puinhoop van zijn leven heeft gemaakt, moet zo'n kerel een feest aangeboden krijgen?'

Woede – en ik herken het bij mezelf ook wel, en ik hoop dat ook u er iets van herkent – woede is een uiting van verinnerlijkte wrok en bitterheid. 'Ik ontvang niet wat ik verdien.' Die gedachte speelt onbewust en soms ook bewust door mij heen. 'Ik ben beter dan anderen en waarom merkt niemand dat op?' Zo zit de oudste zoon daarin: zijn bitterheid uit zich in boosheid.

En dan die **kritiek**. De oudste zoon bekritiseert zowel zijn broer als zijn vader (vers 29-30). 'Die zoon van u' is al net zo verkeerd als diens vader. Die jongste zoon had nooit weg mogen gaan en alle dingen doen die God verboden had, dingen die de oudste stiekem misschien ook wel had willen doen, maar hij had het niet gedurfd. En dat maakt hem misschien wel des te woedender. En hij bekritiseert ook zijn vader: 'Hoe haalt u het in uw hoofd om zo'n groot feest voor hem te organiseren. Ik kan er gewoon niet bij. Het lijkt wel of u de weg kwijt bent.'

En daar staat de oudste zoon, vol woede en vol kritiek, vol veroordeling en vol bitterheid, en hij is doodeenzaam. Hij sluit zich zelf op. Hij is alleen. Want

kritiek, altijd een oordeel hebben, altijd zien wat anderen fout doen, dat maakt eenzaam. Het staat verbondenheid in de weg. Je raakt er geïsoleerd van. En dat is het trieste: dan heb je weer iets om boos over te zijn: 'Ze laten me links liggen. Niemand heeft aandacht voor mij. Ik word niet serieus genomen. Zien de mensen dan niet dat ik beter ben?'

En zo zien we dat ook de oudste zoon tussen de varkens is terecht gekomen. Op een heel andere manier, meer van binnen, maar minstens zo erg. Het is echt donker in zijn binnenste. Dat komt nu, na jaren trouwe arbeid, naar buiten. Wat is het donker en eenzaam.

De vader

En als ik dat allemaal op me in laat werken, die woede en die kritiek die zo naar buiten komen, dan zou ik als ik de vader was geweest volgens mij maar twee keuzes hebben. Ik zou of woedend reageren, of moralistisch.

Woedend: 'Wegwezen jij, ik wil je er niet meer bij hebben! Ik word doodziek van die boosheid van jou, en van dat altijd maar oordelen. Verdwijnt uit mijn ogen!'

Moralistisch: 'Eh, luister even goed, hier heb ik een feestneus, zet dat ding op en doe maar alsof je blij bent, maar jij gaat dit feest niet verzieken'.

Maar hoe reageert de vader uit het verhaal? Niet woedend, niet moralistisch, maar liefdevol, met een onvoorwaardelijke liefde die alleen maar een en al uitnodiging is.

Mijn jongen. De onverbondenheid van de zoon heeft geen gevolgen voor de verbondenheid die de vader voelt. 'Jij bent en blijft mijn jongen, mijn zoon, mijn eerstgeborene. Jij bent mijn geliefde zoon, ik vind vreugde in jou.' Dat is dus ook de boodschap die de Farizeeën en schriftgeleerden, die morrende mannen, die altijd gelijk hebben. Het verhaal dat Jezus vertelt is scherp, een tweesnijdend zwaard, maar tegelijk zeer barmhartig. 'Mijn jongen.'

Jij bent altijd bij me. De vader zegt dus niet dat zijn zoon ten diepste altijd afwezig was. Want dat was wel zo: altijd bezig, altijd op het land, nooit tijd voor een feestje, innerlijk steeds op afstand. En zo worden dus ook de Farizeeën en schriftgeleerden niet afgewezen: zij zijn altijd bij God! Hoe wrokkig ook, hoe veroordelend ook, ze zijn altijd bezig met de dingen van God. Ze missen alleen dat ene, dat alles wat ze doen in een ander licht zou zetten, dat hun woede en kritiek als sneeuw voor de zon zou laten smelten: de onvoorwaardelijke liefde van God.

Alles wat van mij is, is van jou. De vader heeft een zeer ruim hart en nodigt zijn oudste zoon uit om zijn bestaan nieuw te ervaren: niet vanuit wat er ontbreekt, maar vanuit wat er allemaal wel is. Alles van de vader is van de zoon: zijn bezittingen, zijn huis, zijn geld, zijn warmte, zijn liefde, zijn barmhartigheid. De oudste zoon woont in het huis van de liefde, maar hij beleeft het zelf als het huis van de angst omdat hij altijd loopt te oordelen. Maar de vader opent nu de deur, voor deze oudste zoon, die ook de weg kwijt is. Maar zal hij het inzien? Zal hij door de deur naar binnengaan? Of zal hij zich omkeren en weer naar het land gaan, want het is nog geen vijf uur en het werk moet natuurlijk wel gebeuren. Iemand moet het toch doen!

Jezus

Het verhaal heeft een open einde en is daardoor een deur die openstaat voor de luisteraars. Voor ons dus. We staan voor een keuze: vinden we het een mooi verhaal omdat we leren genieten van Gods barmhartigheid, of vinden we het een ergerlijk verhaal, omdat het zo weinig belijnd is, met zo weinig oog voor verkeerde keuzes die mensen maken, te genadig eigenlijk en daardoor goedkoop?

De vader staat voor ons, zijn armen wijd open: 'Mijn jongen, mijn meisje, jij bent altijd bij mij, en alles wat van mij is, is van jou.' Wie is eigenlijk die vader? Die vader, lieve mensen, dat is Jezus zelf. Hij staat voor de tollenaars en zondaars en voor de farizeeën en schriftgeleerden en voor ons. En we gaan die andere uitspraak een beetje begrijpen, uit het Johannes-evangelie: 'Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien' (Johannes 14:9).

Jezus zelf zegt tegen ons: 'Alles wat van mij is, is van jou.' Al zijn vreugde – de vreugde om zondaars die tot inkeer komen, die vreugde uit de hemel – al zijn liefde, al zijn kracht, al zijn gerechtigheid, al zijn 'schatten en gaven', het is allemaal van ons.

Dit verhaal is een uitnodiging om onze woede en onze kritiek achter ons te laten, om Jezus te omhelzen, en om te kiezen voor dankbaarheid. Een leven van dankbaarheid, waarin we niet letten op wat ontbreekt maar op wat we ontvangen, een leven van dankbaarheid is de weg terug naar het huis van de vader. Een leven van dankbaarheid is ten diepste heel eenvoudig, want we hebben in Christus alles al.

Hij zegt het zelf, nu, op dit moment: Alles wat van mij is, is van jou!

Dank U, Jezus onze Heer, dat U met zoveel liefde, vanuit zulke diepe verbondenheid naar ons toekomt, zo onvoorwaardelijk. We erkennen dat we vaak de weg kwijt zijn, we erkennen dat er nog zoveel woede en kritiek kan

huizen in onze harten. Maar U laat ons zien dat alles wat van U is ook van ons is. Geef ons door de Geest de moed om een houding van woede en kritiek achter ons te laten en te kiezen voor een levenshouding van dankbaarheid. U hebt zo ongelooflijk veel wat U met ons wilt delen: verzoening, vergeving, genezing, kracht, hoop, onvoorwaardelijke liefde, zachtmoedigheid, eeuwig leven. Heer Jezus, maak dankbare mensen van ons, door uw genade. Amen.

Handreiking voor de liturgie

Psalm 105:1,5

Het evangelie van Gods wet

Liedboek Gezang 473:1,5,6,10

Gebed

Schriftlezing: Lucas 15:11-32

Gereformeerd Kerkboek 156 *Heer, ik kom tot U*

Preek over Lucas 15:31

Gebed

Psalm 103:5,9

Voorbedegebed

Collecte

Gereformeerd Kerkboek Gezang 108 *Halleluja, eeuwig dank en ere*